

17 TIDNINGS REVY.

Litteraturblad n:o 4, april 1848

Tvenne saker mana oss till denna Revy på två spalter; den ena ringa men horribel att åse; den andra betydande, ehuru ringa till utseendet.

Borgå Tidning, som just icke eljest är fallen för oroväckande saker och ting, har genom dels N. 39 detta år spridd dels förskräckelse, dels indignation kring Finlands landamären. Der citeras nemligen en spådom om Franska konungadömet af Heinrich Heine med dervid fogade reflexioner. Reflektandet är just icke heller Borgå Tidnings sak; och om man redan förvånades öfver anförandet af de Heineska, visserligen profetiska, men af många samtida profeter förkunnade åsigterna, så skulle förvånningen öfver deras tillämpning blifvit än större – om denna förvåning icke, såsom sagdt, endels blifvit undergräfvnen af förskräckelsen, endels öfverbjuden af harmen. Ilmarinen har redan gifvit den sednare luft; förskräckelsens natur förbjuder den att söka dagern och friska luften. Borgå Tidnings ifrågavarande ord lyda:

»Till och med till vårt aflägsna fädernesland, som så många år haft en friare författning, än de flesta Europeiska länder, har explosionen hunnit, och kortsynta lyckoriddare söka hos oss att efterapa och uppägga till de olycksdiga företag, hvars (hvilkas?) förstörande följer för Frankrike den opartiske lätt förutser.»

Man måste medgifva, att då med »explosionen» uppenbart betecknas de revolutionära rörelserna i Europa, dessa ord verkligen vore egnade att väcka den bittraste harm, om eljest en nation har rättighet att harmas öfver en sanningslös denunciation, och om icke hemliga dylika borde anses än mera afskyvärda, än de offentliga – de vore egnade dertill, om icke altsamman skulle vara en olycklig »kluns.»

Uppenbarligen har nemligen Borgå Tidning lånat såväl reflexionerna och tillämpningen som citationerna ur Heine's Salon från något utländskt blad, efter hvad det synes, ur ett Svenskt eller Norrskt. Det »fädernesland,» hvarom der talas, har således med Borgåbladet och Finland intet att skaffa. Otymligt är det emellertid, att slänga ut en sådan strof utan närmare förklaring, och än stupidare, att icke blifva klunsen varse och hjälpa, hvad som hjälpas kan, i ett följande nummer. Väl kunde man också vänta, att den läsande allmänheten, den, som läser Bogåbladet, och icke blott ur berättelser känner detsamma och dess utkastade eldbrand, att denna allmänhet, säga vi, icke borde tillräkna den gamla »Gumman» hvarken ett så argt uppsåt eller ett så öfverbrusande konservativt sinnelag. Men det händer stundom, att en allmänhet, som läser litet, väger hvarje ord med sina fördomars guldvgit. Dock just ett sådant noga vägande hade bort lära läsarene, att det anförda tillämpadt på Finland skulle innehålla två uppsåtliga osanningar och dertill ännu ett öfver all höfva ondt uppsåt att förderfva – något, som väl ingen vill tilltro en Finne, icke ens en tidningsskrifvare.

En annan omständighet är Skoltidningens upphörande. Denna utgång har hvarje allvarligt hållet blad; vårt land i att motse. Ty det gäller för hvarje sådant, att bilda sig en krets af läsare; och ett antal försök måste gå under, förrän något blad i framtiden kan förefinna en kunskapslysten och läsande allmänhet. Skoltidningen hade isynnerhet ett fullkomligt obanadt fält att beträda. Hvarföre skulle också någon, som eljest aldrig läser, just läsa Skoltidningen? Vi anse det för vår del förgäfvnes, att uppmana till någon ansträngning för bladets uppehållande. Dock bedja vi dess värde Utgifvare, jemte det vi erkännande

tacka för det goda, bladet velat och verkat, att icke lemna saken helt och hållet derhän, utan att efter något års förlopp göra ett nytt försök i utvidgad skala. Större förluster kunna då förebyggas genom att icke utdela mera än ett nummer, förrän kostnaden för året är betäckt. Det enda, Skoltidningens prenumeranter nu kunna göra, är att i bref till Utgifvaren undanbedja sig all återbetalning af prenumerationsmedel. Sexton kopek för tryckt ark utgör icke något så oerhördt pris, att icke mången god sak blifvit främjad med större uppoffringar.

J. V. S.

10

18 ANMÄRKNINGAR TILL LITTERATURBLAD

N:o 4 1848

Litteraturblad n:o 4, april 1848

VERLDSHAFVETS FÖRHÅLLANDEN. (UR V. HUMBOLDT'S KOSMOS)

Såsom bekant har vattnet vid ungefär 3 1/2 grad sin största täthet, således äfven sin största specif. vigt; hvarföre det kallare eller varmare än vid denna temperatur blir lättare.

20

v. Humboldt talar här till läsare, som ega naturvetenskapliga studier. Bland våra läsare torde dock finnas någon, som icke känner Newton's förklaring. I största korthet är den följande: under månens dagliga rörelse kring jorden, d. v. s. jordens kring sin axel, verkar dess dragningskraft på vattnen, så att en våg följer med månens gång. Sålunda skulle denna våg återkomma efter ungefär tjugufyra timmar. Men såsom en vattendroppe, då den uttänjes eller sammantryckes på en sida, undergår en motsvarande förändring i sin skapnad på den motsatta sidan, så bildar sig äfven midtemot den af månens dragningskraft bildade vågen, på motsatta sidan af jordklotet, en annan flodvåg. Derföre återkommer floden efter tolf timmar. På de tvenne öfriga sidorna af klotet åter, midtemellan båda flodvågorna, sammantryckes vattnet genom denna rörelse, och här äro de båda punkterna för den starkaste ebben. Ty det är klart, att både ebb och flod åt båda sidor från de angifna punkterna aftager i styrka. Genom solens inverkan åter blir floden starkare eller svagare på skilda tider af månaden.

30

D. ä. genom månens egen periodiska rörelse kring jorden kommer den för hvarje dag sednare i en orts meridian; hvarföre äfven från ebb till flod och tvärtom blir litet mera än sex timmar, och floden återkommer på olika tider af dygnet.

40

Vid nytändning stå nemligen sol och måne på samma, vid fullmåne på hvar sin sida om jorden. Deras samstämmande eller motsatta attraktion, i förening med den åt solen vända jordsidans långsamare, den frånvända sidans hastigare svängning (till följd af jordens årliga rörelse, dess gång kring solen), verkar då en vida starkare flod än eljest; och denna kallas »springfloden.»

50